

T.C

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans

Sanat Eleştirisi

Pieter Brueghel

‘Mavi Pelerin’ Eser Analizi

Ayşe AYGÜN

Ocak 2022

GİRİŞ

Piether Bruegel'in resimlerinin ana teması bulunduğu toplumun şehir ve kırsal yaşamı ile ilgili konulardan oluşmaktadır. İyi bir doğa gözlemcisi olan Bruegel'in eserlerinde detaycı anlatım oldukça belirgin bir şekilde gözlemlenmektedir. (Yıldırım, 2005: 167). İtalyan Rönesans'ını iyi bilen ve bu özelliğine Kuzey'e özgü ahlaki değer de yükleyerek Kuzey Avrupa'da günlük yaşam sahnelerini ele alan geliştiren ve yeni bir resim üslubunun temellerinin de atılmasını sağlayan sanatçı olarak da bilinir. Brughel'in resimlerinde özellikle Hollanda toplumunun siyasi, kültürel ve sosyal yapısı eserlerinde ele alması yaşadığı dönemde var olan politik düzensizlikler, dinsel çelişkilere de eleştirel bir yaklaşımla baktığına göstermektedir. Bruegel yaşadığı çağın geleneksel konuları işlemek yerine yeni resim konuları oluşturması ile çağının ötesinde bir sanat anlayışının olduğu gözlemlenmektedir. Sürrealizm, İzlenimcilik, Dışavurumculuk gibi sanat anlayışlarının temelini atan Bruegel büyük bir devrime öncülük yaparak kendinden sonraki resim sanatını kalıcı olarak değiştirmesine katkıda bulunmuştur. Toplumsal düzen içinde günlük yaşam sahnelerini değiştirmeden ya da idealize etmeden, resimlerine yansıtmayı tercih eden Bruegel, hiçbir zaman ideal güzellik peşinde koşmadığını da açıkça ortaya koymuştur (Şen ve Küpeli,2019,s:201). Eserlerinde genel olarak neşeli, ama asla basit olmayan yaşam sahneleri işlemesi ile Bruegel kendisinden sonra gelen Flaman ressam kuşaklarının keşfedecekleri, yeni bir konu alan kazandırdığı da görülmektedir. (Gombrich, 2004: 383)

ESER TANIMLAMA

Pieter Bruegel (1525-1569), 16. yüzyılda Hollanda ve İtalya'da yaşamış bir sanatçıdır. Ortaya koyduğu yapıtlarıyla, Kuzey Flemenk sanatının en önemli temsilcisi ve ustası olarak bilinmektedir. Yaşadığı dönemin günlük yaşam sahnelerini kendine özgü sanatsal bir üslupta betimleyen sanatçının eserleri, arşivsel ve belgesel bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir. P. Bruegel'in yapıtlarında ahlaki, toplumsal ve yerel konular genellikle; figüratif, peyzaj ve mekân düzenlemelerinin içinde yer almaktadır. Sanatçı, yaşadığı çağın insanı olarak, içinde bulunduğu toplumun günlük yaşantısını resimlerine konu edinme yolunu benimsemiştir. Resimlerindeki ele aldığı insan figürleri sakatlar, hastalar, yoksullar, köylüler, çocukların içinde bulunduğu düğün, bayram, eğlence, oyun gibi sahneleri sıklıkla betimlemiş olduğu görülmektedir. Özellikle köy yaşantısını ele alan sanatçı yapıtlarında ele aldığı konular bağlamında 'köylü Brughel olarak adlandırılır (Turani, 1995, s.388; Kagan, 1982, s.546; Şen ve Küpeli,2019, s:201). Bu araştırmanın konusu olan Pieter Bruegel'in 'Mavi Pelerin' adlı eseri sanatsal kurgu, kompozisyon, biçim-ifade ve içerik açısından ele alınarak irdelenmiştir.

Meşe pano üzerine yağlı boya olarak resimlenen bu yapıtın tarihsel dönemi incelendiğinde Hollanda'da dini zulümlerin ve salgınların yaygın olduğu görülmektedir. Dönemin çokça işlenen dinsel, mitolojik konuları yerine; yaşadığı coğrafyaya odaklanarak, birey ve toplumu yansıtan, sıradan günlük olaylara, manzaralara, köylülere, çiftçilere yönelik kırsal yaşamdaki gözlemlerini ve belleğini eserlerine aktarmış olan sanatçı, içinde bulunduğu tarihsel sürecin sosyokültürel haritasını çıkarmış olduğu görülmektedir. (Şen ve Küpeli,2019,s:201; Taştan,2020,s:294;Wölfflin, 1990, s. 107, 260.)

Araştırmaya konu olan yapıtta kullanılan nesnelere ağırlıklı olarak, insanlar, ağaçlar, hayvanlar, dağlar, köy yaşantısında sıklıkla kullanılan objelerdir. Yapıtta sanatın ana unsurları olan leke,

renk, çizgi, doku, ışık gölgenin birbiriyle iç içe geçmiş ve ustaca resmedilmiş olduğunu görmek mümkündür (Görsel:1).

Görsel:1 Pieter Bruegel, Mavi Pelerin,1559, Url: [Vikipedi \(wikipedia.org\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Pieter_Bruegel_II), Erişim Tarihi:28.12.2021

ÇÖZÜMLEME

P. Bruegel'in yapıtında düz, eğri, kırık, çizgiler, daire, kare, dikdörtgen, silindir, oval, yarım daire gibi geometrik şekillerin yanı sıra organik şekillerde bulunmaktadır. Renk konusunda oldukça dengeli bir dağılımın mevcut olduğu yapıtta sıcak ve soğuk renklerin ritimsel ahengi gözlemlenmektedir. Resimde açık ve koyu renklerle dengeli bir biçimde dağılım göstermektedir. Resim mekân algısının oluşumunda derin bir perspektife sahip olduğu gibi aynı zamanda düzlükler ve üs tüste alanlarında oluşumu gözlemlenmektedir. Doku oluşumunda yer yer kaba rastgele, dokular gözlemlenirken oldukça yumuşak geçişleri olan dokularında varlığı görülmektedir. Resmin genelinde değer (valör) dağılımlar açık, koyu, orta, ve yüksek ayarında kontrastlıklarla dengeli bir şekilde eserde bulunmaktadır. Yapıtın geneli izlendiğinde birbirini tekrar eden şekiller sıklıkla görülmektedir. Bu durum yapıtta ritimsel bir dengeyi de olduğunu işaret eder. Ayrıca resimde kullanılan nesnelere bazılarının önünde iken bazı nesnelere arka planda durmaktadır. Nesnelere dağılım perspektif algısını güçlendirmektedir. Aynı zamanda görülen nesnelere ya da figürlerin gerçek büyüklüklerine uygun bir şekilde resmedildiği görülmektedir (Görsel:2).

Görse:2 Pieter Bruegel, Mavi Pelerin,1559, Url: [Vikipedi \(wikipedia.org\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Pieter_Bruegel_II), Erişim Tarihi:28.12.2021

YORUMLAMA

P. Bruegel'in yapıtları görülenin dışında bizi başka bir hikâye anlatır. ' Mavi Pelerin' adlı eserinde de bunu gözlemlemekteyiz. Baktığımız ilk anda gözümüze pek anlamlı görünmeyen ve bize sanki bir Flaman köyündeymişiz hissini veren tablo aslında detaylandırıldığında 112 atasözünü ve deyimini barındırmaktadır. Bu atasözlerinin ve deyimlerin resim içinde birbirleriyle bir bütünlüğü olmamasına rağmen resmin tümüne bakıldığında bütünü bozan bir aykırılık da göze batmamaktadır. P. Bruegel'in bu resmi yapmaktaki amacı sözsel anlatım ile aktarılan atasözü ve deyimleri resimsel bir dil ile tuvale yansıtarak görsel bir şölene ile ölümsüzleştirmektir. Yaşadığı toplumun kültürel değerlerinin canlılığını korumak ve yeniden hatırlatmak, değerler olgusunu yaşatmak üzere yapılmış son derece muazzam bir eser olarak izleyiciye sunan Bruegel'in eserinde mizahi anlayışın ön planda olduğu da gözlemlenmektedir. Yapıtta kullanılan simgeler, nesnelere ve figürler atasözlerini temsilin dışında dönemin sanatçıların yapmış olduğu diğer eserlere göre oldukça özgün bir yapıya sahiptir. Kraliyet aile fertlerinin portreleri, asilzadelerin aile resimleri, dini ve mitoloji konularının sıklıkla ele alındığı dönem içerisinde Bruegel alt tabak olarak düşünülen Flaman köylülerinin günlük hayatlarını resimleyerek özgünlüğünü göstermiş bulunmaktadır.

Eserin detaylarını incelediğimizde koku, tat, ses gibi duyu organlarına hitap eden nesnelerin yanı sıra korku, endişe, çaresizlik gibi duygularında işlendiği dikkat çekmektedir. Eserde sembolik olarak kullanılan mavi, (Mavi Pelerin) esere verilen isim olarak da karşımıza çıkmaktadır. Dengeli bir biçimde esere dağılan mavi rengin dışında, kırmızı, sarı, yeşilin tonlarının da aynı denge içinde yapıtta dağılımının yapıldığı görülmektedir (Görsel:3).

Görsel:3 Pieter Brueghel, Mavi Pelerin,1559, Url: [Wikipedi \(wikipedia.org\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Mavi_Pelerin), Erişim Tarihi:28.12.2021

YARGI

P. Bruegel çalışmalarını değerlendirdiğimizde genel olarak ulaşılan kanı; eserlerindeki pek çok detaylarda, onun aynı zamanda toplumsal bir bilinçle, içinde yaşadığı toplumu yansıtan, anlama uğraşı içinde olan, sorgulayan, düşünen ve düşündürten bir yönde ele alarak resim içeriğini betimlediği görülmektedir. Kendi toplumsal belleğinin ayrıntılarına odaklanarak, bireyler arasındaki ilişkiyi yansıtan bir yaklaşımın sürdürülmesi ve zaman içinde bu eserlerin toplumsal ve arşivsel bir veriye dönüşmesini gözlemlemekteyiz.

Bu bağlamda araştırmaya konu olan eserin Berlin Devlet Müzesi'nde sergilenmekte olması yapının iyi ve önemli bir sanat yapıtı olduğunun göstergesidir. Kendi halkı tarafından bilinen birçok atasözü ve deymi aynı resim içerisinde seyirciye sunan sanatçı kültürel mirası koruma ve gelecek nesillere aktarma konusunda oldukça etkili bir yol sergilemiştir. Eserin anlam

bütünlüğünün yanı sıra renk, biçim, ritim, çizgi, doku, ışık gölge gibi resim ana elemanlarının dinamikliğini eserin her köşesinde görmek mümkündür. Yapıttaki bu devinim izleyicide hipnoz etkisi yaratarak eserin içine çekmektedir.

Bir sanat eserinde olması gereken en önemli unsurlardan biride estetik kaygıdır. Yapıtı estetik yargı açısından değerlendirecek olursak eser yansıtmacı özellikler taşıdığı görülmektedir, eser gerçekte yaşanmış deneyimlenmiş ve ders çıkartılarak deyime, atasözüne dönüşen olayların resmedilme var olanı aktarma özelliğine sahiptir. Yapıt aynı zamanda içerisinde belirgin çizgiler, renkler, ve şekiller barındırarak biçimci özelliklere sahiptir. Bunun yanı sıra çeşitli duygular veya sembolik mesajlar iletiyor olması açısından anlatımcı özellikleri taşımaktadır.

Eser işlediği konu açısından dini, politik, eğitsel mesajlarla dolu olan her karesi ile işlevsel özelliktedir. Her kesimden insanların dersler alabileceği bir yapıya sahip olan konusu ile herkese hitap eden mesajlar ile doludur.

Eserde olumsuz eleştirilecek tek bir konu vardır ki oda esere verilen isimin eserin genelin kaplayan bir isim olmayışı ve 112 atasözü ve deyimden oluşan bu eserde tek bir deyime odaklanılmış olmasıdır. P. Bruegel'in yapıtına koyduğu bu isim bizi bir deyime odaklanmaya itmektedir. Belki de yapıt kendi içinde gizli bir mesaj vermektedir. Resmin yapılma aşaması mavi pelerin figürü ile başlayıp daha sonra deyim ve atasözleri çoğaltılarak genişletilmiş olabileceği kanıya ulaştırmaktadır.

Bu bağlamda incelendiğinde eser yeniden adlandırılacak olursa geneli temsilen yeniden adlandırılabilir. Örneklendirecek olursak "izlenimler" "öğretiler" "yansıma" gibi isimler koyulabilir.

SONUÇ

Bu çalışmada P. Bruegel'in kırsal yaşama özgü kültürel pratikleri ve toplumun yapısını nasıl ele aldığı, seçilen örnek üzerinden incelenerek ortaya konması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırma kapsamında sanatçının, bu eserin üretiminde kırsal, kültürel ve toplumsal kolektif belleğin sanatçının üzerindeki etkisi olduğu gözlemlenmektedir. Araştırma kapsamında, analiz edilen verilerden yola çıkarak söylenebilir ki, sanatçı yaşadığı bölgenin kendi belleğinde oluşturduğu yapıdan beslenerek yaşantılarını ve deneyimlerini sanatsal bir üretime dönüştürmüştür. Sanatçı eserini yaşanmış bir durum, olay ve gözleme dayalı bir alt yapı içinde oluşturmuş olduğu düşünülmektedir. Seçilen atasözleri ve deyimler şüphesiz ki rastgele seçilmemiştir. Bu anlamda düşünüldüğünde sanatçının kırsala yönelik bir bellek içinde eserlerini oluşturması, kendi hafızasına ait içsel bir kaynaktan beslendiği, geçmiş yaşamından edindiklerini kullanmış olduğunu düşündürmektedir. Tarih boyunca, her sanatçı kendi yaşam öyküsündeki deneyimleri, öğretilerini, faaliyetlerini kısacası bilinçaltını ve bilinç dışını eserine yansıtmış olması sunulan savı desteklemektedir. Bu kapsamda incelenen eser, sanatçının yaşamsal faaliyetlerinde karşılaştığı deneyimleri ifade ediyor olabilir. P. Bruegel'in yaşadığı coğrafyaya özgü ortak bir bellek sunması ortaya koyduğu eserler sayesinde üzerinden yüzyıllar geçse bile kişisel, toplumsal ve kültürel öğretileri canlı tutma konusunda oldukça etkili bir anlatım sunmakta olduğu gözlemlenmektedir. Öğretilerle dolu olan çalışması geçmişe ışık tutmakta buda sanatçının bilgi ve iyi bir gözleme sahip olduğunu göstermektedir. Sanatçı eserlerinde kültürel tarih, kimlik, gelenek, yerel ve gündelik yaşam gibi konuları sıklıkla işlemektedir. Yansıtmacı, anlatımcı, biçimsel özellikleri eser içerisinde işlediği konular ile

işlevsel bir boyutta sunan sanatçı yaşantılarından yola çıkarak belleğin aktarımını eserlerinde ritimsel bir dil ile ifade etmektedir.

P. Bruegel yaşadığı dönemde oldukça önemli olan İtalyan Rönesans sanatının kalıp ve kurallarının etkisinde kalmayıp kendi tarzıyla özgün bir yol izleyerek eserlerinde sunmuştur. Çağının ideolojik düşünce biçimleriyle çelişmeden uyumlu sanatsal bir çizgide ele aldığı konuları işleyen Bruegel toplumsal sınıf sisteminin eserlerinde güçlü bir biçimde hissettirmiş olduğu gözlemlenmektedir. Öyle ki, sanatçı bu eserleri ile aynı zamandaki toplumsal hiyerarşi ve sınıf sistemini de somutlaştırmıştır. Eserde ele alınan deyimler ve atasözleri incelendiğinde bu durumu net olarak gözlemleyebiliriz. Ayrıca güçlü Rönesans resimlerinin karşısında sanatın yalnızca dinsel kökenli konuların işlenmesi veya üst tabakanın portrelerinden ibaret olmadığını kırsal ve köylü yaşamlarının da resmedileceğini göstermiştir Bütün bu verilerden yola çıkarak son olarak söylenebilir ki, P. Bruegel, 16. yüzyılda yaşamış kuzey Avrupa'nın önemli ve önde gelen sanatçılarından biri olarak, ortaya koyduğu yapıtlarla Flemenk sanatının farklı ve sıra dışı bir örneğini oluşturmuştur. Çağının en önemli eserlerini ortaya koyan sanatçı, yaşadığı coğrafyanın özelliklerini ve dönemin kırsal ve köylü yaşamına özgü detaylı güçlü gözlemleri ve belleği ile ele almıştır. Günümüzde evrensel, kültürel, tarihsel ve sanatsal olarak büyük bir öneme sahip olan yapıtlarının içerisinde en önemli olanlarından biri olan 'Mavi Pelerin' izleyenlerin belleğinde önemli yapıya sahip bir çalışma olarak hafızalarda yer edineceği şüphesizdir.

KAYNAKÇA

Kagan, M. (1982). Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat. (A. Çalışlar, Çev.). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

GOMBRICH, E. H. (1994), Sanatın Öyküsü, İstanbul: Remzi Kitabevi

Turani, A. (1995). Dünya Sanat Tarihi, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Şen, Emre ve Birsen Küpeli. "Evrensel Sokak Çocuk Oyunları: Pieter Bruegel'in 'Çocukların Oyunları' Eseri Üzerine". ulakbilge, 45 (2020 Şubat): s. 200-213. doi: 10.7816/ulakbilge-08-45-07

Taştan T .R Pieter Bruegel'in Janr (Günlük Yaşam) Resimlerindeki Kırsal Bellek, Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art Volume: 5, Issue: 11, November-December / 2020 Cilt: 5, Sayı: 11, Kasım-Aralık / 2020

YILDIRIM, N. (2005), 6. Yüzyıl Flaman Resmi Cehennem Betimlemesinde Türk imgesi, Akademik Araştırmalar Dergisi, 26(2), 157-172.

Wölfflin, H. (1990). Sanat Tarihinin Temel Kavramları. (H. Örs, Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi

Url: [Felemenk Atasözleri - Vikipedi \(wikipedia.org\)](#) Erişim Tarihi:28.12.2021